

MIRZO ULUG'BEKNING PEDAGOGIK G'OYALARI VA TA'LIM RIVOJIDAGI XIZMATLARI

Hamrayeva .O.F

Farg'ona davlat universiteti

O'qituvchisi

Yigitaliyev Oybek Botirjon og'ili

Farg'ona davlat universiteti

Jismoniy madaniyat fakulteti

2-kurs talabasi

Annotatsiya: *mazkur maqolada Mirzo Ulug'bekning pedagogik g'oyalari va ta'lim rivojidagi xizmatlari haqida ilmiy izlanishlar olib borilgan.*

Kalit so'zlar: *pedagogika, millat, Turkiston, ta'lim, taqdir, istiqlol.*

Mirzo Ulug'bek (1394-1449). Mirzo Ulug'bek urta Osiyo xalqlari ilm - fani va madaniyatini jahon miqyosiga olib chiqqan, millat pedagogik fikr taraqqiyotiga munosib hissa qo'shgan buyuk siymolardan biridir.

I.A.Karimov Ulug'bek zimmasiga tushgan vazifa haqida yozgan edi: "Taqdir bu zotning zimmasiga behad ulkan va mashaqqatli vazifalarni yukladi. Buyuk sarkarda Amir Temur bunyod etgan saltanatning vorisi bo'lishdek mislsiz sinov aynan unga nasib etdi".("Istiqlol va ma'naviyat" T.1994).

1411 yili 17 yoshli Ulug'bek Movorounnahr va Turkistonning hokimi etib belgilanadi. Uning tashabbusi bilan o'lkada ilm - fan, ayniqsa falakkiyot ilmi yuksala bordi. U riyoziyot fanini mukammal egallagan va ungacha hech kim unchalik tez va aniq hisoblay olmagan.

U davlatning madaniy markazlaridan Buxoro (1417), Samarqand (1420) keyinchalik Fijduvonda (1433) madrasalar qurdirdi. Bu madrasalarda mashhur olimlar, ilohiyot ilmlaridan tashqari riyoziyot, xandasa, astronomiya, tibbiyot, tarix, geografi, ilmi aruzdan dars berishgan.

Madrasalarda mashhur, bilimli kishilar mudarrislik qildi. Yirik olimlardan Qozizoda Rumi, Fiyosiddin Jamshid ibn Mas'ud, Mansur Koshiy, Muhammad Birjoniy, Ali Qushchi kabilar faoliyat ko'rsatdi. Madrasada Ulug'bekning o'zi ham astronomidan ma'ruzalar o'qigan.

Madrasa qurdirganidan 4 yil o'tgach, Obirahmat soyining bo'yida rasadxona qurdiradi. Uning qurilishiga 5 yil ketadi. Kutubxona ochib, mashhur asarlarni yig'adi.

Madrasa bilan rasadxona o`rtasida mustahkam aloqa bor edi. Rasadxonada ishlaganlarning bir qismi madrasada mudarrsilik ham qilishgan. Bu esa riyoziyot va yulduz ilmini yuksaklikka ko`tardi.

Ulug`bekning "Ziji Ulug`bek" asari juda mashhurdir. Yana riyoziyotga oid "Bir daraja sinusini aniqlash haqida risola", yulduzlarga bag`ishlangan "Risolai Ulug`bek" va tarixga oid "Tarixi arba' ulus" asarlari bor.

Ulug`bekning ilmiy merosining eng asosiysi, ma'lum va mashhuri uning «Ziji» bo`lib, bu asar «Ziji Ulug`bek»dir.

Cheksiz aql-idroki, azmu qata'iyati, odilona siyosati bilan Mirzo qariyb qirq yil mobaynida Movarounnaxr diyorining donishmand xukmdori bo`lib, halqlarning azaliy orzusi-tinchlik, totuvlik, har tomonlama taraqqiyotni qaror toptirish yo`lida mislsiz shijoat va matonat ko`rsatdi. Ulug`bek, avvalo ilmiy farazlar bilan emas, balki sof amaliy uslubda ijod «Ziji jadidi ko`rgoniy» deb nomlangan Ulug`bek astronomik jadvali asrlarda lotin tiliga tarjima qilinib, yevropa olimlari orasida tarqalgani fikrimizning yakqol isbotidir.

Ulug`bek yoshlar ta'lim - tarbiyasiga katta e'tibor beradi. Madrasalarda o`qitish tizimini janlantiradi. O`qish muddati 15-20 yildan 8 yilga tushiradi. O`quvchilar bilan rasadxonada amaliy mashg`ulotlar o`tkazishni joriy etadi.

Ulug`bek o`qituvchi - mudarrisga katta talablar qo`yadi. Mudarrsilar avvalombor, uzini tarbiyalamog`i, bilim va malakalarni egallamog`i, uz ustida tinmay ishlashi, darslarni yuqori saviyada o`tishga ahamiyat berishi kerak. U ta'limda darsliklarning o`rnini muhim deb biladi. Shuning uchun darslik mazmuniga katta e'tibor beradi va mualliflar oldiga jiddiy talablar qo`yadi. Darslik hayot haqiqatidan uzoq bo`lmasligi, sodda, tushunarli tilda yozilishi lozim.

Xulosa. Ulug`bek ta'limda matematika, falakkiyot, adabiyot, tarix fanlariga katta ahamiyat beradi. U o`z pedagogik qarashlarida bolalarning jismonan sog`lom, harbiy hunar egallagan, jasur, mard bo`lib yetishishlariga alohida e'tibor beradi. U do`stlik va birodarlikni ulug`laydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hamrayeva, O. F. Q. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING AYRIM JIHLTLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1), 537-544.
2. Hamroyeva, O. F. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINI KASBIY-KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 985-991.
3. Abdixakimovich, X. K. (2023). PEDAGOGIK HAMKORLIK ASOSIDA BO 'LAJAK OFITSERLARDA FUQAROLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH. *Science and innovation*, 2(Special Issue 12), 538-541.
4. Ergasheva, N. M. (2023). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI RAHBARLARINING KOGNITIV KOMPETENTLIGI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(11), 697-702.
5. Сойибназаров, А. И. (2023). МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМ УЧУН ОНЛАЙН ХИЗМАТЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ. ВАРҚАРОРЛИК ВА YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(1), 79-81.
6. Сойибназаров, А. (2023, November). ФОРМИРОВАНИЕ НОВЫКОВ У УЧАЩИХСЯ И РЕШЕНИЕ ЛОГИЧЕСКИХ ПО ФИЗИКЕ. In *Международная конференция академических наук (Vol. 2, No. 11, pp. 57-65)*.
7. Soyibnazarov, A. (2023, November). UMUMTA'LIM MAKTABLARDA FIZIKA FANIDAN MASALALAR YECHISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.
8. Soyibnazarov, A. (2023, November). FIZIKA FANINI O 'QITISHDA ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING O 'RNI VA AHAMIYATI. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.
9. Soyibnazarov, A. (2023). O 'QUVCHILARNING IJODKORLIK QOBILIYATLARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY, PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI. *Scientific journal of the Fergana State University*, (3), 35-35.